

-vervolg van blad 1885h3a

De scholen van uwe richting concurreeren op alle mogelijke en onmogelijke wijzen met het openbaar onderwijs. In de hoofdzaken is die concurrentie ondoenlijk: het gemeente-onderwijs, dat behoorlijk kan voorzien in de behoefte aan goede lokalen, goede leermiddelen en een voldoende getal onderwijzers, moet, over het geheel, veel beter zijn dan het bijzonder onderwijs, en is dat dan ook! Nu moeten er allerlei middelen worden bedacht, om het openbaar onderwijs bij het volk in een slechten reuk te brengen, "ende zij hebben vele vonden gezocht."

Men verspreidt, dat het onderwijs van dien meester (en dan laat men zijne orthodoxe richting buiten bespreking) "zoo heel best is". Zelfs zou ik het bewijs kunnen leveren, dat gemeente-dienaren, belast met het ophalen de schoolgelden voor den gemeente-ontvanger, die gelegenheid benuttigen om propaganda te maken voor de bijzondere scholen. Dat mijnheer! gebeurt in mijne eigene gemeente! Men concurreert, door het houden van avondschoolen, waar de gemeenten den derden schooltijd hebben afgeschaft; trouwens, deze concurrentie, ik erken het volmondig, is zeer geoorloofd.

"Door allerlei middelen trekt men de kinderen van die ouders, welke er nooit aan gedacht hebben zich orthodox te noemen, - en toch gaat men ook die leerlingen noemen "de kinderen van *ons* Christenvolk."

"In mijne gemeente had men de schoolgelden der 2^e en 3^e gemeentescholen verhoogt me 75 pct. en den derden schooltijd opgeheven. Het gevolg was, dat een der met die scholen concurreerende bijzondere school volgepropt werd met kinderen, en natuurlijk moest dit gelden voor een bewijs, dat er een bijzondere zegen op dat bijzonder onderwijs rustte, - ja, dat de geest der bevolking zich krachtig ten gunste van dat onderwijs betoonde.

Maar ziet, het hoofd van een dier beide scholen wendde zich tot den gemeenteraad, met het verzoek, om het schoolgeld weder op den ouden voet te brengen, aangezien velen hunne kinderen naar de bijzondere school zonden, omdat men het schoolgeld indertijd zonder eenige reden had verhoogd en ze dus bij de bijzondere school goedkooper terecht konden.

De gemeenteraad vond dat bezwaar gegrond en stelde het schoolgeld weder op het vorig cijfer, en wat werd het geval? Dat de openbare school weer volstroomde en de bijzondere school tal van leerlingen verloor. Bedoelde openbare school zag hare bevolking binnen vier maanden verdubbelen. Alzoo beteekent dat "recht en keuze der ouders" somtijds niets anders dan: enkele centen per week minder.

We hebben hier iemand, die geenerlei bedrijf bij de hand heeft, omdat hij niet al te krachtig van denkvermogen is; enfin, je kunt het hem wel zoowat aanzien, dat hij voor zaken niet deugd: precies *Hödel* in 't Panopticum, je weet wel, de snoodaard, die op keizer *Wilhelm* schoot!- Nu dan, de bedoelde persoon te onzent is nog altijd geschikt genoeg voor het orthodoxe Christendom, en wat den kinderens en eenvoudigen en ook den idioten niet gegeven is in te zien, wat nooit iemand heeft verstaan en ook nooit zal verstaan, en wat men daarom eenvoudig der gemeente geeft *om te gelooven*, dat schijnt dat individu heel goed te vatten; met een half dominée's-voorkomen streeft hij langs de straten, - is 't niet te ver van huis, dan met een lange pijp in 't hoofd, en ijvert, ijvert voor zijne zaak voor het Koninkrijk Gods.

Hij vraagt van de eerzamen burgers het voorrecht, om ze "1 cent per week" te mogen afhalen, om voor de opbrengst kindertjes te laten schoolgaan, maar hij houdt zich zoo neutraal mogelijk (in zijne uitdrukkingen, want zóó leep in hij nog!) en zegt dus niet, dat hij collecteert voor de zoogenaamde Christelijk-Nationale school. Zoo komt hij - en in dat opzicht *is* hij neutraal - bij liberalen en orthodoxen, en ook de eersten geven, - want wie zou zoo'n ongelukkig schepsel een eisch weigeren? Men moet niet denken, dat de liberalen niet zien, door welke zijdelingsche middelen en de kerkelijke partij met geweld wordt samengehouden, 't Is kuiperij hier en daar en overal, en 't is een *Kuyper* die aan het hoofd van zulk eene partij staat. God is rechtvaardig!

Doch dit zoo zijnde, moet daar binnen een niet te lang tijdsverloop eene wending in de zaken komen! Zooveel hoogmoed, zooveel geestesdwang, zooveel eigengerechtigheid, zooveel bedrog, zooveel misbruikt talent, zooveel volksverleiding kunnen niet dat huis, door menschenhanden gemaakt, staande houden.

"Of dan de leiders der kerkelijke partijen zijn te beschouwen als menschen, die tegen beter weten in handelen?"

-vervolg op blad 1885h3c